

N:o 107.

Af Herr **Per Nilsson** i Kulhult: *Om underdånig skrifvelse, med anhållan om utfärdande af författning, rörande klockareboställens på landet i Skåne bebyggande och häfd.*

I anledning deraf att något stadgande icke lärer finnas i lag angående sättet för klockareboställens bebyggande och underhåll, och som förhållandena i Skåne äro i detta afseende olika dem i det öfriga Sverige; samt då klockareboställen merendels äro hemman eller lägenheter, hvilka ej lemna obetydlig afkastning, men äro i saknad af i lag stadgad byggnadsordning, får jag vördsamt föreslå,

att Riksdagen ville i underdånighet hos Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t utfärda en författning i enlighet med bilagda förslag, särskildt för provinsen Skåne.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 26 Januari 1877.

Per Nilsson,
från Kristianstads län.

(Bilaga.)

Underdånigt förslag till stadga för klockareboställes på landet i Skåne bebyggande och häfd, upprättadt af undertecknade, dertill utsedde Komiterade.

1 KAP.

Om boställes bebyggande.

§ 1. Vid hvarje klockareboställe på landet i Skåne skola, utan afseende derå, huruvida till bostället hörer jordbruk eller icke, finnas följande laga hus, nemligen:

1:o. *Boningshus* af minst 48 fots längd, 20 till 24 fots bredd och 8,5 fots höjd, då till bostället hörer högst 28 kvadratref jord, men af 60 fots längd, 24 till 28 fots bredd och 8,5 fots höjd, allt invändigt, då till bostället hörer mera jord än nyss är nämndt, kunnande dock, derest bredden i någotdera fall är större, än nu sagdt är, längden i förhållande derefter minskas. Denna byggnad, som skall vara försedd med minst två utgångar, bör vara inredd till förstuga, ett större och tre eller fyra mindre boningsrum, skafferi samt ett med spisel och bakugn försedd kök med tillräckligt utrymme för byk, brygd och bak; hvarjemte i byggnaden skola finnas dels loft och golf, hvilka i boningsrummen ovilkorligen skola bestå, loftet af bräder med underslag och golfvet af plankor eller bräder af minst 1,25 tums tjocklek med trossbotten derunder, dels ock erforderliga dörrar och fönster med lås och beslag jemte trappuppgångar till vinden.

2:o. *Källare* af gråsten, helst under boningshuset, men derest ej så kan ske, under särskildt tak, 6 fot djup och med golfyta af minst 144 kvadratfots vidd.

3:o. *Hemlighus* på dertill lämplig plats.

4:o. *Brunn* med kar samt ändamålsenligt vattenuppfodringsverk, så vida icke af naturen bildad tjenlig och ständig vattentillgång finnes i närheten af boningshuset.

§ 2. Utom de i § 1 omförmälda laga hus skola, derest till klockarebostället hörer jordbruk, med eller utan åsatt hemmantal, derjemte finnas för boställets behof tillräckligt stora ladugårdshus, hvilka må bestå af en eller flere byggnader samt skola vara inredda till loge, två loggolf, stall och fähus med behörig inredning, foderlador, hackselloge, drängkammare, vagns- och redskapshus samt erforderliga hus för mindre kreatur.

§ 3. Vid de med bättre jordbruk försedda boställen, der vanligen mycket arbetsfolk och till följd deraf jemväl större utrymme erfordras, äfvensom vid de boställen, hvarest redan finnes större boningshus än i § 1 sägs, må, med vederbörande Synerätts bifall, äfven hädanefter uppföras och insynas, till ett eller två rum mera än i nämnde § finnes stadgadt inredde boningshus af högst 72 fots längd samt af den största bredd och höjd som i samma § äro bestämda.

§ 4. Då nybyggnad skall verkställas bör iakttagas:

1:o. Att behörig syn dessförinnan hålles på sätt i § 9 här nedan kommer att stadgas;

2:o. Att nya byggnaderna uppföras på den plats, som af Synerätten, på förslag af boställsinnehafvaren, må varda bestämd, och i öfverensstämmelse med föreskrifterna i §§ 1, 2 och 3;

3:o. Att byggnaderna böra uppföras af tjenliga, i orten brukliga materialier af hvad slag som helst, dervid dock erinras, att ladugårdshus och i synnerhet de för kreatur afsedda hus, helst böra uppföras af gråsten, om å boställets egor dertill finnes tillgång eller sådan sten från annat ställe utan betydlig kostnad kan anskaffas;

4:o. Att byggnaderna böra uppföras på fot af gråsten, hvilken fot bör vara under boningshus af minst två fots och under ladugårdshus af minst en fots höjd öfver jordytan;

5:o. Att till täckning af yttertak å byggnaderna må användas hvilket material som helst, endast dervid tillses, att detsamma motsvarar afsedda ändamålet; och

6:o. Att gråstens- och tegelhus skola kalkrappas och fogstrykas; timrade boningshus antingen kalkrappas eller brädbeklädas samt alla trähus utvändigt färgstrykas.

§ 5. Å klockareboställe nu befintliga hus skola, derest och så länge de motsvara sitt ändamål, anses såsom laga hus, äfven om de icke äro i allo öfverensstämmande med föreskrifterna i denna stadga.

2 KAP.

Om kostnadsersättning och fördelning deraf.

§ 6. Kostnaderna för så väl hädanefter skeende som af nu varande innehafvare redan verkställda nybyggnader fördelas boställets innehafvare emellan på så sätt i nästa § sägs, i följd hvaraf afträdare, som verkställt eller vid boställets tillträdande inlöst nybyggnad, är enligt nämnde § till ersättning berättigad i mån af den vid afträdet återstående fördelningstiden.

§ 7. *Mom. 1. Tiden*, under hvilken byggnadskostnaderna fördelas, utgör:

A). För grundmuradt tegel- eller gråstenshus åttatio år med $\frac{1}{80}$ -del om året;

B). För hus af tegel i korsvirke och för boningshus af trä femtio år med $\frac{1}{50}$ -del om året, samt

C). För ladugårdshus af trä och för hus af andra här icke nämnda materialier fyratio år med $\frac{1}{40}$ -del om året.

Mom. 2. Fördelningstiden beräknas för hädanefter skeende nybyggnad från af- och tillträdesdagen det år byggnaden på grund af Synerätts beslut bör vara insyningsfärdig och för nu redan uppförda nybyggnader från samma tid de varit eller bort vara till insyning färdiga, enligt stadgandet i 16 §.

§ 8. Uppkommande kostnader, vare sig för nybyggnad af eller betydligare reparationer å knektetorp eller andra allmänna hus af hvad namn och för hvilket ändamål som helst, allmänna vägar och broar, väg- och stängseldelning, istandsättandet af tilldelta hägnader äfvensom för å boställets åkerjord verkställd grunddikning, då med intyg af sakkunniga personer styrkes, att sådan varit af behovet påkallad, fördelas på tjugo år.

Innehafvare vare skyldig att i någon vederbörligen fastställd brandersättningsinrättning brandförsäkra boställets byggnader; men afgifterna därför drabba endast innehafvaren.

3 KAP.

Om Syn.

§ 9. Syn och ekonomisk besigtning må ej verkställas under tiden från den 31 Oktober ena året till den 1 Maj påföljande år, icke heller å sön- eller helgedag eller dagen näst före sådan dag.

Ordförande vid af- och tillträdessyn samt ekonomisk besigtning vare den kronofogde eller kronolänsman, som vederbörligen förordnas att densamma förrätta, samt vid laga syn domhufvanden i orten. Ordföranden biträdes af 2:ne ojäfvige, utom pastoratet boende nämndemän, och tillkalle ordföranden äfven ett konsistorie-ombud, som utses af kontraktsprosten. Minst en månad före synen eller besigtningen underrätte ordföranden så väl vederbörande kontraktsprost som innehafvaren, eller, om det är af- och tillträdessyn, både af- och tillträdaren om förrättningen. Innehafvaren äfvensom af- och tillträdaren vare öppet lemnadt att vid syn och besigtning sig till biträde kalla en af ortens klockare, samt en kunnig byggmästare.

§ 10. Om någon af de i nästföregående § omförmälde förrättningsmän, boställsinnehafvare eller af- eller tillträdare från syneförrättning eller ekonomisk besigtning utan anmaldt laga förfall uteblifver, vare han pliktig ersätta den derigenom förorsakade kostnad och skada, i händelse synen eller besigtningen till följd af uteblifvande måste uppskjutas. Konsistorieombudets frånvaro må dock icke hindra förrättningens fortgång och afslutande.

§ 11. Ansökan om af- och tillträdessyn ingifves af tillträdare inom en månad efter tillträdesdagen till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i länet, som genast förordnar kronofogden eller kronolänsmannen i distriktet att synen förrätta senast inom två månader efter det sådant förordnande utfärdats, så vida synen sålunda icke komme att inträffa under den i § 9 undantagna tid, men om detta skulle inträffa, inom två månader från den för syns förrättande medgifna tids början.

§ 12. Ekonomisk besigtning hålles af kronofogden i orten hvart femte år efter af- och tillträdessynen å hvarje klockareboställe på sätt 9 och 11 §§ föreskrifva; dock må kronofogden dertill förordna kronolänsmannen i distriktet.

§ 13. Vid syn eller besigtning böra boställets byggnader, hägnader, diken, trädgård, åker, äng, beteshagar, skog och torfmossar samt torp och qvarn, der sådana finnas, till beskaffenhet och häfd noga synas och antecknas. Har vanhäfd derå skett, vare den dertill vållande innehafvaren eller afträdaren skyldig skadan ersätta medelst verkställande af något sådant förbättringsarbete å bostället, som för detsamma kan anses medföra framtida gagn.

Varder afträdare förvunnen till vanhäfd, vare då skyldig till efterträdaren utgifva den kontanta ersättning, Synerätten finner skäligt bestämma att till slik förbättring användas. Hvari ersättningsarbetet skall bestå och tiden, inom hvilken det skall vara fullgjordt, bestämmas af Synerätten efter sig företeende omständigheter.

§ 14. Alla befintliga bristfälligheter skola noggrant antecknas och i penningevärde utföras, hvarjemte innehafvare eller afträdare skall åläggas att senast inom ett år derefter hafva dem afhulpit. Om icke det bristande inom föreskrifven tid iståndsättes, vare verkställigheten deraf på den tredskandes eller försumliges bekostnad genom kronofogdens försorg å entreprenad-auktion åt den minstbjudande öfverlåten; och ställe entreprenör till vederhäftigheten behörigen styrkt borgen för fullgörandet af sitt åtagande.

§ 15. *Mom. 1.* Finner Synerätt husbyggnad så bristfällig att den icke skäligen kan repareras, vare då sådan byggnad utdömd och med fästadt afseende på densammas större eller mindre användbarhet vid förestående nybyggnad till sitt fulla värde beräknad.

Mom. 2. Då gammal byggnad blifvit utdömd, åligge det Synerätten, att, i samråd med innehafvaren eller afträdaren och dennes biträde uppgöra kostnadsförslag till blifvande ny byggnad.

Upprättadt kostnadsförslag samt blifvande byggnadens storlek och inredning, som i afseende å boningshus bestämmas af innehafvaren och beträffande ladugårdshus af Synerätten, äfvensom af hvilka slags materialier nya byggnaden lämpligast bör uppföras, antecknas i Synerättens protokoll tydligt till rättelse för så väl den byggnadsskyldige som den Synerätt, hvilken kommer att byggnaden insyna.

Mom. 3. Ifrån kostnadsförslagssumman afdrages värdet å de byggnadsmaterialier, som å boställets egor kunna vara att tillgå, å hvilka materialier andast skälig arbets- och transportkostnad får beräknas, hvarjemte återstoden, utförd i jemna tiotal kronor, utgör den summa, som kommer att fördelas på sätt i § 7 stadgadt är.

Mom. 4. Är byggnadsskyldig missnöjd med Synerätts beslut i afseende på värdering af utdömdt hus eller upprättadt kostnadsförslag, vare berättigad att i förra fallet å offentlig auktion försälja huset i samma skick det vid värderingen befans, med skyldighet att medlen redovisa, och i senare fallet att å entreprenadauktion upplåta verkställigheten af nya byggnadens uppförande, och vare vid insyningen fördelningssumman derefter beräknad.

§ 16. *Mom. 1.* Nybyggnad skall vara iståndsatt och till insyning fullt färdig senast inom fem år efter det Synerättens derom fattade beslut vunnit laga kraft, samt insynas af den Synerätt, som först på stället sammanträder, efter det byggnaden blifvit till insyning färdig.

Mom. 2. Befinnes nybyggnad uppförd i sämre skick eller af sämre materialier än af Synerätt derom blifvit föreslaget, vare då icke godkänd.

§ 17. Vid af- och tillträdessyn skall undersökas, huruvida afträdaren låtit uppföra byggnad, för hvilken kostnaderna icke blifvit till ersättning behörigen antecknade. Om så förhåller sig och fördelningstiden icke redan är tilländalupen, vare byggnaden upptagen till sitt fulla värde, hvilket, minskadt med värdet å byggnadens brister, utgör den summa, hvaraf afträdaren tillkommer den emot återstående fördelningstiden svarande andel.

§ 18. Afträdare, som före denna stadgas tillämpning tillträd och i minst tjugu år innehaft boställe, utan att under tiden hafva verkställt någon nybyggnad, vare skyldig, om byggnaderna icke äro utdömda, i hvilket fall 15 och 16 §§ lända till efterrättelse, att i enlighet med Synerättens bepröfvande försätta befintliga byggnaderna i försvarligt och ändamålsenligt skick.

§ 19. Vid af- och tillträdessyn anteckne Synerätten byggnadsersättningen för sig, särskildt för hvarje byggnad, och bristfällighetssumman för sig, samt uppgöre fullkomlig och tydlig liqvid af- och tillträdare emellan.

§ 20. Afträdare vare ej skyldig lemna flera eller större byggnader, än föregående Synerätt på grund af §§ 1 och 2 ansett vara för bostället behöfliga, och vare icke heller berättigad till annan ersättning för öfverloppshus än som genom frivillig öfverenskommelse med tillträdaren kan betingas. Kan ej sådan öfverenskommelse åstadkommas, vare afträdaren skyldig att inom sex månader efter det tillträdaren bostället emottagit hafva borttagit öfverloppshusen samt försatt öfriga husen i laga skick. Sker det icke, ege tillträdaren begära laga handräckning, för att på afträdarens bekostnad få det bristande fullgjordt.

§ 21. Kunna icke alla vid synen eller besigtningen behörigen tillstädesvarande förrättningsmän blifva om beslutet ense, anställes omröstning, dervid hvarje förrättningsman eger en röst, men om lika röster utfalla för olika meningar, skilje lotten.

§ 22. Efter förrättad syn eller ekonomisk besigtning och innan sammanträdet upplöses afsäge ordföranden dom på stället. Inom fjorton dagar derefter låte han genom kronobetjeningen i distriktet kostnadsfritt men emot lösen tillstålla innehafvaren, eller, om det är af- och tillträdessyn, både af- och tillträdaren hvardera ett exemplar af förrättningsinstrumentet, med derå tecknad besvärshänvisning.

§ 23. Missnöje med Synerätts eller förrättningsmäns vid ekonomisk besigtning dom anmäles inom tretio dagar efter bevisligen erhållen del af syne- eller förrättningsinstrumentet, hos ortens domare, hvilken, om frågan rör vid förrättningen begånget fel, å första rättegångsdagen af nästa lagtima ting eller rättens allmänna sammanträde, företager målet till pröfning och afgörande; men angår saken bristfällighet eller vanhäfd å bostället, utsatte han laga syn att å stället förrättas på sätt och i den ordning här förut föreskrifvet är.

§ 24. Besvär mot så väl domares åtgärd som mot laga syn skola till Kongl. Maj:ts och Rikets Hofrätt öfver Skåne och Blekinge ingifvas senast före klockan tolf å 30:de dagen efter det klaganden, på sätt i 22 § föreskrifves, af utslaget eller beslutet med besvärshänvisning bevisligen erhållit del, och åligger det klaganden att vid besvären foga hela öfverklagade instrumentet med besvärshänvisningen, antingen i original eller bestyrkt afskrift, samt bevis om tiden, när handlingen honom delgafs; försummas något häraf, upptages icke målet till pröfning. Besvären kunna i vanlig ordning hos Kongl. Maj:t fullföljas. Är den klagande till ersättning dömd, ställe därför borgen af tvenne vederhäftige män.

§ 25. Ordförande, som syn eller ekonomisk besigtning förrättat, vare skyldig att inom en månad derefter till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i länet insända ett exemplar af protokollet eller instrumentet, att i dess arkiv förvaras.

§ 26. Ersättning för skjuts- och dagtraktamente till samtliga förrättningsmännen och konsistorii ombud vid syn och besigtning äfvensom lösen för syneinstrumentet samt kostnader för laga skiftesförrättning utgår af kyrkornas medel på sätt förut varit stadgadt.

4 KAP.

Om afträdare.

§ 27. Afträdare vare skyldig: att utan ersättning lemna boställets åkerjord, med undantag af möjligen utsådd gräsvall, försvarligt höstkörd; att, om så fordras, emot skälig ersättning för arbete och utsäde, försvarligt bereda och med höstsäd beså så stor del af boställets åkerjord som till höstsäd vanligen användes; att, om så begäres, under en månad före afträdesdagen, utan ersättning, lemna tillträdaren nödig plats i husen för till vårarbetet erforderliga arbetare och dragare; att vid af- och tillträdessyn efter förteckning, som i Synerättens protokoll bör anmärkas, lemna tillträdaren alla bostället rörande handlingar, såsom egobeskrifning och kartor, om sådana finnas, hägnadsdelning, syneinstrumenter och brandförsäkringsbevis samt förteckning öfver de tjensten åtföljande bestämda löneinkomster och, så vidt möjligt är, de handlingar hvarpå de senare sig grunda; att, om så äskas, emot ersättning efter ortens markegångspris lemna tillträdaren erforderligt vårfoder af hö och halm.

5 KAP.

Allmänna bestämmelser.

§ 28. Förstöras hus af vådeld eller annan olyckshändelse, eller innehafvaren vill rifva gammalt hus och bygga nytt, eller han anser sig behöfva flera eller större hus vid bostället än der redan finnas, anmäle sig då hos domaren i orten för erhållande af laga syn, vid hvilken förfares som i 9 § sägs.

§ 29. Vid hvarje boställe skall finnas med laglig stängsel inhägnad trädgård; och vare innehafvaren pliktig att icke allenast vårda de träd och buskar, som vid tillträdet deri finnas planterade, utan äfven, för så vidt utrymme och lokala förhållanden det medgifva, för hvarje år han lägenheten innehar, ytterligare plantera minst 2:ne ädla frukträd och 10 st. bärbuskar till dess trädens antal blifver tjugufyra och buskarnes ett-hundra, hvilket antal sedermera icke utan Synerätts särskilda medgifvande får förminskas.

§ 30. Har innehafvaren antingen anlagt ny eller måst vidkännas betydligare kostnader för iordningsställandet af gammal trädgård, så att han anskaffat och utplanterat större antal träd och buskar än som enligt 29 § varit hans skyldighet, skola sådana kostnader vid nästa syn eller besigtning i syningsinstrumentet antecknas för att under de tjugufem nästföljande åren på lägenhetens innehafvare fördelas; men efter 25 års förlopp efter insyningen upphöra alla ersättningsanspråk.

Kakelugnar af hvilken beskaffenhet som helst vare anskaffarens enskilda egendom. Önskar tillträdaren inlösa befintliga kakelugnar, vare dertill berättigad emot det lösningspris, som, derest icke godvillig öfverenskommelse kan träffas, varder af tre gode män bestämdt. Desse gode män utses sålunda: afträdaren utser en, tillträdaren en och dessa båda, sålunda utsedde, den tredje.

§ 31. Innehafvare vare förbjudet att sjelf eller genom andra från bostället bortföra eller bortföra låta otröskad säd, halm, foder, gödsel, jord, torf eller skog vid äfventyr af laga bot.

§ 32. Innehafvare, som styrker, att han af sin närmaste företrädare, vare sig af bristande tillgång eller annan orsak, hvartill den förstnämnde icke varit vållande, icke kunnat utbekomma honom tilldömd ersättning för nybyggnad, bristande stängsel m. m., men likväl fullgjort, hvad honom blifvit ålagdt fullgöra för den honom tilldömda ersättningen, vare till ersättning berättigad: för husbyggnad efter 7 § samt för stängsel, diken och vanhäfd m. m. efter 8 § i denna stadga.

§ 33. Inom ett år efter det denna stadga blifvit till efterlefnad gällande skall å hvarje klockareboställe ekonomisk besigtning anställas för utrönande af boställets då varande beskaffenhet och häfd till hus och jord, och vare alla förut utfärdade förordningar angående syn och besigtningar å klockareboställen å landet i Skåne derefter till all kraft och verkan upphäfne.
